

Jordbruksutskottets betänkande

1981/82: 35

om åtgärder mot försurningen

(prop. 1981/82: 151)

Propositionen

I proposition 1981/82: 151 har regeringen (jordbruksdepartementet)

1. föreslagit riksdagen att godkänna vad i propositionen anförts rörande stöd till anordningar för att minska svavelutsläppen vid eldningsanläggningar, m. m.,

2. föreslagit att riksdagen till Åtgärder mot försurningen för budgetåret 1982/83 på tionde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 40 000 000 kr.,

3. lämnat riksdagen tillfälle att ta del av vad i propositionen anförts rörande åtgärder i övrigt för att motverka försurningen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen redovisas förslag till ytterligare insatser mot försurningen av mark och vatten. Utgångspunkten för förslagen är bedömningen att försurningen i dag kan betraktas som det kanske allvarligaste miljöproblemet i Sverige. Insatserna syftar såväl till att minska utsläppen av försurande ämnen som till att begränsa de negativa effekterna av nedfallet av dessa ämnen.

De åtgärder som redovisas i propositionen innebär dels riktlinjer för ytterligare begränsningar av svavelutsläppen i Sverige, dels ekonomiskt stöd till investeringar för rökgasavsvavling m. m., dels intensifierade insatser på det internationella planet för att få till stånd minskade utsläpp av försurande ämnen i övriga länder i Europa, dels också en ökad satsning på kalkning av främst sjöar och vattendrag. Åtgärder för en ökad samordning av de svenska insatserna, nationellt och internationellt, mot försurningen skall enligt propositionen också vidtas.

Enligt propositionen bör möjligheterna att förbättra miljösituationen tas till vara när kol skall introduceras i Sverige. Riktlinjer för skärpta reningskrav vid förbränning av fossila bränslen redovisas. Riktlinjerna som i första hand blir aktuella för nya koleldade anläggningar utgår från de generella regler som nu finns i lagstiftningen om svavelhaltigt bränsle. Dessa regler innebär ett högsta tillåtet svavelutsläpp av 0,24 g svavel per megajoule bränsle (g/MJ) vilket motsvarar utsläppet från tjock eldningsolja med 1,0 viktprocent svavel.

För nya större förbränningsanläggningar bör enligt riktlinjerna i proposi-

1 Riksdagen 1981/82. 16 saml. Nr 35

tionen gälla att utsläppen inte får överstiga 0,1 g/MJ om det årliga totalutsläppet från anläggningen överstiger 800 ton svavel. För anläggningar som tas i drift efter utgången av år 1989 bör detta stränga krav enligt riktlinjerna gälla så snart en anläggning släpper ut mera än 600 ton svavel per år. Innebörden av de angivna kraven är att nya koleldade anläggningar inte får släppa ut mera än 800 resp. 600 ton svavel per år utan rökgasavsvavling eller andra likvärdiga åtgärder. För koleldade mindre anläggningar bör enligt riktlinjerna visst avsteg från nuvarande utsläppsbestämmelser kunna göras t. o. m. år 1987 med hänsyn till svårigheterna att omedelbart tillförsäkra landet en försörjning av kol med tillräckligt låg svavelhalt.

För att introduktionen av teknik för rökgasavsvavling m. m. och ett genomförande av oljeersättningsprogrammet skall kunna underlättas läggs i propositionen fram förslag om statligt stöd för uppförande av avsvavlingsanläggningar eller för andra likvärdiga åtgärder. Stödet föreslås bli finansierat genom en höjning av den särskilda beredskapsavgiften på oljeprodukter.

I propositionen understryks att försurningsproblemen i Sverige inte kan lösas om inte också andra länder begränsar sina utsläpp. Fortsatta och ytterligare intensifierade insatser på det internationella planet behövs därför. I propositionen förordas bl. a. ökade arbetsinsatser inom ramen för konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar, ett nära direkt samarbete med länder med motsvarande problem och en mera aktiv informationsverksamhet kring försurningsproblemen.

Ökade insatser för kalkning av sjöar och vattendrag föreslås i propositionen. Vidare föreslås en försöksverksamhet med kalkning av mark och grundvatten. Länsstyrelserna föreslås få huvudansvaret för planeringen av och stödet till kalkningsverksamheten. För de närmaste tre budgetåren föreslås en ram för det statliga stödet till kalkning m. m. på sammanlagt 190 milj. kr., varav 40 milj. kr. för budgetåret 1982/83.

Motioner

Motioner med anledning av propositionen

I motion 1981/82: 2426 av Bertil Fiskesjö (c) yrkas att riksdagen beslutar att ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om förbränning och återanvändning av avfallsprodukter.

I motion 1981/82: 2431 av Arne Andersson i Ljung m. fl. (m) yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 1981/82: 151 vad avser förslagen till ändrade svavelriktlinjer för fossileldade energiproduktionsanläggningar,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om koncessionsnämndens prövning enligt miljöskyddslagen av kolanläggningar,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om användningen av anslaget till kalkning,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande forskning kring försurningsproblemen.

I motion 1981/82: 2432 av Anna Eliasson m. fl. (c) yrkas att riksdagen begär att ett forsknings- och åtgärdsprogram i syfte att hejda försurningsprocessen skyndsamt igångsätts i enlighet med vad som anförs i motionen.

I motion 1981/82: 2433 av Lars Hedfors m. fl. (s) yrkas

1. att riksdagen anhåller att regeringen låter utarbeta normer för rökgasrening vid torveldade anläggningar,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forsknings- och utvecklingsarbete när det gäller rökgasreningen vid torveldning,

3. att riksdagen för budgetåret 1982/83 för kalkningsinsatser i sjöar och vattendrag anvisar 53 000 000 kr.,

4. att riksdagen uttalar att detta anslag stegvis höjs för att uppgå till 200 milj. kr. budgetåret 1986/87,

5. att riksdagen anhåller att regeringen låter fastställa normer för kalkning av åkermark,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett särskilt anslag för försöksverksamhet avseende kalkning av mark och grundvatten,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bindande föreskrifter om användning av kalk i de kommunala reningsverken.

I motion 1981/82: 2434 av Anders Högmark och Erik Hovhammar (båda m) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i denna motion anförts om vikten av att Sverige genom internationella överenskommelser erhåller väsentligt sänkta gränsvärden för svavelutsläpp i fossilbränsleeldade anläggningar,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att stimulera kommunerna till ombyggnad av reningsverken,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen i övrigt anförts om användningen och omfattningen av anslaget för kalkning,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av forskning kring försurningsfrågorna samt behovet av FoU-insatser vad avser rökgasreningstekniken.

I motion 1981/82: 2435 av Bengt Kindbom m. fl. (c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär en skyndsam översyn av möjligheterna att utnyttja lövskogen som ett aktivt instrument i kampen mot försurningen.

I motion 1981/82: 2437 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas

1. att riksdagen avslår propositionens förslag om inrättande av en särskild fond för bidrag till investeringar i avsvavlingsanläggningar och för kalkning m. m. och samtidigt uttalar att dessa kostnader bör finansieras via statsbudgeten i den mån inte medel finns tillgängliga i oljeersättningsfonden.

2. att riksdagen antar ett femårsprogram för kalkning av sjöar och vattendrag m. m. som för budgetåret 1982/83 innebär ett anslag om 50 milj. kr. för kalkning av sjöar och vattendrag och 6 milj. kr. till försöksverksamhet avseende mark och grundvatten i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1981/82: 2449 av Olle Eriksson m. fl. (c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheterna till 100% i statsbidrag för kalkningsprojekt i svårt försurningsdrabbade kommuner med många sjöar och låga befolkningstal.

I motion 1981/82: 2450 av Sven Munke (m) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 1), att riksdagen ger regeringen till känna att kolintroduktionen i Sverige ur miljösynpunkt bäst sker genom import av lågsvavligt kol i stället för dyrbar och skärpt rökgasrening.

I motion 1981/82: 2451 av Olof Palme m. fl. (s) yrkas

1. att riksdagen beslutar att en plan för kolintroduktionen omgäende utarbetas,

2. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna att en ny redovisning skall göras av de normer som bör gälla i fråga om svavelutsläpp sedan pågående utrednings- och remissarbete genomförts samt att fram till dess den mer skärpta praxis som hittills gällt bör tillämpas.

3. att riksdagen beslutar att det kalkningsprogram som naturvårdsverket och fiskeristyrelsen uttalat sig för bör genomföras.

I motion 1981/82: 2452 av Hans Wachtmeister (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om energiforskningsprogrammets omfattning.

Motioner från allmänna motionstiden 1982

I motion 1981/82: 236 av Margit Sandéhn och Per Olof Håkansson (båda s) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till statsbidragssystem för kalkning mot försurningen i enlighet med vad som anges i motionen.

I motion 1981/82: 611 av Wivi-Anne Radesjö m. fl. (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående behovet av internationella överenskommelser i syfte att begränsa de negativa miljöeffekter som uppstår av svavelutsläpp.

I motion 1981/82: 680 av Ove Karlsson m. fl. (s) yrkas att riksdagen hos regeringen begär en plan för kalkningsverksamhet av sjöar och vattendrag och hur försurningen på längre sikt skall kunna minskas i sådan utsträckning att inga skador uppstår på mark och vatten.

I motion 1981/82: 681 av Ove Karlsson m. fl. (s) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag av innebörd att en miljövårdsavgift på 5 kr. tas ut på varje till konsumenten levererad kubikmeter olja och ton kol och koks.

I motion 1981/82: 1034 av Anders Gernandt m. fl. (c, m) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om åtgärder för ökad uppmärksamhet och inriktning på vikten av optimal mineral- och spårämnesbalans i sjöar och dricksvattentäkter.

I motion 1981/82: 1044 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 2 f.), att riksdagen vid beslut om anslag enligt bil. 13 till proposition 1981/82: 100 Jordbruksdepartementet H. Miljövård höjer de av regeringen föreslagna anslagen enligt följande: H. 15 Bidrag till kalkning av sjöar och vattendrag + 27 000 000 kr. till 50 000 000 kr.

I motion 1981/82: 1141 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas, med hänvisning till vad som anförts i motion 1981/82: 1140, att riksdagen uttalar att naturvårdsverkets miljökrav för kol skall gälla utan inskränkning.

I motion 1981/82: 1425 av Anna Eliasson (c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär att länsstyrelserna ges i uppdrag att i samarbete med skogsvårdsstyrelserna, lantbruksnämnderna, fiskesnämnderna och kommunerna göra länstäckande inventeringar och upprätta aktionsprogram mot försurningen.

I motion 1981/82: 1427 av Karl Erik Eriksson (fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av naturvårdsverkets informationsinsatser i försurningsfrågan.

I motion 1981/82: 1433 av Evert Hedberg m. fl. (s) yrkas att riksdagen beslutar begära att regeringen, inom ramen för gällande konventioner, snarast vidtar åtgärder för att minska försurningen inom västra och södra delarna av landet.

I motion 1981/82: 1443 av Marianne Karlsson m. fl. (c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär en skyndsamt utredning med förslag som stärker intresseradens möjlighet att aktivt verka för upprustning och miljöskydd av landets sjöar under iakttagande av de rättigheter deras ägare i dag tillerkänns.

I motion 1981/82: 1447 av Gunnar Oskarson m. fl. (m, c, fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående åtgärder för att minska försurningen av mark och vatten.

I motion 1981/82: 1453 av Martin Segerstedt m. fl. (s) yrkas att riksdagen begär att regeringen inom ramen för tillgängliga medel i syfte att motverka försurning särskilt destinerar anslag för försöksverksamhet i Västernorrlands län.

I motion 1981/82: 1921 av Olof Palme m. fl. (s) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 10 och 21),

10. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära sådana förändringar av gällande lagstiftning att regeringen kan göra en ur miljösynpunkt nödvändig samlad bedömning av alla ansökningar om koleldade anläggningar,

21. att riksdagen beslutar att mot bakgrund av vad som anförts i motionen till Bidrag till kalkning av sjöar och vattendrag (H 15) för budgetåret 1982/83 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 30 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 53 000 000 kr.

Uppvaktningar m. m.

I samband med behandlingen av detta ärende har utskottet anordnat särskild föredragning av företrädare för statens naturvårdsverk angående svavelrening av koleldade anläggningar. Utskottet har även mottagit uppvaktningar i olika frågor.

Representanter för Svenskt kolkonsortium AB har redogjort för sin syn på svavelrening av koleldade anläggningar.

Representanter för Regioninvest i Norr AB har lämnat synpunkter beträffande kalkfällning i avloppsreningsverk.

Forskare har vid uppvaktning framhållit vikten av att spårämnen tillsätts i samband med restaurering av försurade dricksvattentäkter.

Utskottet har även mottagit en skrivelse i ärendet från Skånes handelskammare.

Yttrande av näringsutskottet

Riksdagens näringsutskott har beretts tillfälle yttra sig över ärendet i de delar som hör under detta utskotts beredningsområde. Näringsutskottets yttrande NU 1981/82: 7 y är fogat som bilaga till detta betänkande.

Försurningssituationen

Försurningen har på allvar upptäckts och kartlagts under 1970-talet, men har trots en rad motåtgärder inte kunnat stoppas. Den fortsätter år efter år, effekterna blir allt tydligare och mer spridda. Skadorna blir alltmer svåröverskådliga och ofta svårreparabla.

Försurningens omfattning och utveckling påverkas såväl av en rad naturliga processer i miljön som av mänskliga aktiviteter. Stora mängder sura

svavel- och kväveföreningar släpps ut vid förbränning av fossila bränslen och transporteras långa vägar via atmosfären innan de faller ned över mark och vatten. Syror bildas i marken också genom naturliga processer och genom olika åtgärder inom jord- och skogsbruk, t. ex. dikning, gödsling, trädplantering och trädslagsbyte. Tillsammans med det direkta atmosfäriska nedfallet påverkar försurningen av skogs- och åkermark försurnings-situationen i sjöar och vattendrag genom utflödet av markvatten till vatten-systemen. Av dominerande betydelse för de ökade försurningsproblemen under senare år är dock det ökade nedfallet av sura ämnen från atmosfären.

Försurningen är till stor del ett internationellt problem. För alla länder i Europa gäller att nedfallet av luftföroreningar inom de egna gränserna mätbart påverkas av utsläppen i andra länder.

Enligt gjorda beräkningar härrör mellan 20 och 25% av den totala mängden svaveldioxid, drygt 900 000 ton, som faller ned över Sverige från våra egna utsläpp. Resten kommer framför allt från andra europeiska länder. Den svenska andelen av svavelnedfallet varierar över Sverige från mindre än 5% i söder till över 30% i bl. a. Mellansverige och Norrlands kustland samt i närheten av några stora lokala utsläppskällor på andra platser. Man kan i stort räkna med att kväveföreningarna sprids på samma sätt som svavelföreningarna.

De prognoser som – med utgångspunkt i de värden som angetts om svavel- och kväveoxidutsläppens utveckling – nu kan göras över det sura nedfallet visar att en ytterligare minskning av de svenska utsläppen främst skulle leda till en förbättring av förhållandena i bl. a. Mellansverige, där den svenska andelen av nedfallet är förhållandevis stor, och kring de stora enskilda utsläppskällorna. Det totala nedfallet kan inte minskas tillräckligt mycket för att förbättra den svenska försurnings-situationen, om inte också övriga länder i Europa väsentligt begränsar sina utsläpp.

Svaveldioxid och kväveoxider har både direkta och indirekta effekter på mark, vatten, människor, djur, växter och material. Det man kallar försurningseffekter är resultat av indirekt påverkan och dit räknas försurningen av mark, sjöar och vattendrag samt grundvatten. Försurningseffekterna kan uppträda både helt nära och på stort avstånd från utsläppskällan. Till de direkta effekterna hör främst hälsoeffekter, växtskador och korrosion som orsakas av höga svaveldioxidhalter. De direkta effekterna är huvudsakligen av lokal natur.

Många av de kemiska och biologiska processer som naturligt försiggår i *marken* innebär att syra bildas eller förbrukas. Ofta är syraproduktionen större än syraförbrukningen. Alltsedan istiden har marken på den skandinaviska halvön därmed kommit att genomgå en långsam, naturlig försurning. Genom mänskliga aktiviteter, t. ex. förbränning av fossila bränslen, har försurningsförloppen under senare tid kommit att påskyndas. Syramängden i marken ökar som en följd av att växterna via sina rötter tar upp

näringsämnen. När en växt dör och bryts ned går denna process i motsatt riktning, dvs. syra förbrukas.

En försurning av marken medför att rörligheten hos vissa metaller, t. ex. aluminium och kadmium, ökar. Metallerna kan därvid lakas ut från marken och tillföras *grundvattnet*. Flera av metallerna kan i höga koncentrationer påverka människors hälsa.

Sjöar och vattendrag har ett sämre skydd mot försurningen än såväl mark som grundvatten. Det var också här som effekterna av det sura nedfallet först blev uppenbara. Försurningskänsligheten är förhållandevis hög redan från början i flertalet svenska sjöar som ofta är belägna i områden med svårvittrade bergarter som granit och gnejs och med kalkfattiga jordar.

Försurningen innebär en total förändring och utarmning av sjöar och vattendrag. Ett helt nytt ekosystem utvecklas och miljön i det försurade vattnet är långt sterilare än förut. En rad kemiska förändringar inträffar av vilka en del kan få större effekter för växter och djur i vattnet än pH-minskningen i sig. Särskilt har uppmärksammats vissa tungmetallers uppträdande i den sura miljön.

Försurningens utbredning och utveckling har fortskridit snabbt under 1970-talet. Av Sveriges totalt ca 85 000 sjöar större än 1 ha beräknas i dag minst 18 000 sjöar vara gravt eller måttligt försurade. Ytterligare 3 000 sjöar hotas av försurning fram till år 1990 om det sura nedfallet fortsätter i nuvarande omfattning. Regionalt sett har södra och västra Sverige drabbats hårdast av försurningen.

Utskottet

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens proposition 1981/82: 151 om åtgärder mot försurningen jämte ett antal motioner som väckts med anledning av propositionen resp. under den allmänna motionstiden i januari 1982. Som inledningsvis redovisats har utskottet anordnat en specialföredragning i frågan samt mottagit uppvaktningar. Näringsutskottet har avlåtit ett yttrande i ärendet.

Jordbruksministern framhåller i propositionen att det i dag blir allt klarare för oss att de flesta stora samhälls- och framtidsproblemen hänger ihop. Det gäller t. ex. u-ländernas utveckling, i-ländernas ekonomi, frågan om krig och fred och över huvud taget omsorgen om naturresurser och miljö. Mycket tyder på starka samband mellan olika hälsorisker och vissa miljöföroreningar.

Som jordbruksministern framhåller står vi nu, i början av 1980-talet, inför flera internationella miljöproblem som dramatiskt kan komma att påverka vår framtid. Ett sådant både akut och dramatiskt internationellt miljöproblem som direkt och särskilt drabbar oss i Sverige är försurningen.

Tyvärr måste enligt jordbruksministern konstateras, att försurningsproblemen i Sverige tilltagit så att de i dag kanske är vårt allvarligaste miljöproblemet.

I propositionen anför jordbruksministern vidare.

Sverige behöver en samlad naturresurs- och miljöpolitik som spänner både över vårt arbete internationellt och över konkreta åtgärder här hemma. Att utforma en strategi mot försurningen är en viktig del av en sådan politik. Denna strategi bör innehålla riktlinjer för hur de försurande utsläppen av olika slag i vårt land skall kunna begränsas. Vidare behöver inriktningen på det internationella arbetet som Sverige måste bedriva på försurningsområdet preciseras. Forskningsinsatser och kalkningsåtgärder behöver intensifieras. Insatser för att bredda den svenska och internationella medvetenheten om problemen liksom för en ökad samordning av hanterandet av försurningsproblemen behövs också.

Utskottet ansluter sig till dessa uttalanden.

Internationellt samarbete

Som framhålls i propositionen har studier genomförts som visar att om ett land önskar avsevärt reducera svavel- och kvävenedfallet inom sina gränser kan man endast uppnå begränsade resultat genom nationella åtgärdsprogram. Samtidigt kommer sådana nationella program mot svavelutsläpp att resultera i minskat nedfall också i andra länder. Ett internationellt samarbete kring åtgärder mot svavelutsläpp är därför av största vikt för att minska nedfallet av försurande ämnen. Mot denna bakgrund har Sverige sedan slutet av 1960-talet aktivt deltagit i ett omfattande arbete på det internationella planet för att få till stånd minskade utsläpp av svavel- och kväveoxider i Europa.

Det hittills viktigaste steget mot en internationell strategi för gemensamma åtgärder för att minska utsläppen av försurande luftföroreningar och därmed minska försurningen togs i november 1979. Då undertecknades, efter ett nordiskt initiativ, konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar av alla berörda länder i Europa vid ett miljöministermöte inom ECE i Genève. Konventionen består av en ramkonvention i vilken de fördragsslutande staterna erkänner att utsläppen av luftföroreningar och den långväga spridningen av dessa är ett allvarligt miljöproblem och överenskommer om att minska utsläppen av luftföroreningar. Konventionens grundläggande åtagande säger att de avtalsslutande parterna skall bemöda sig om att begränsa och så långt möjligt gradvis minska och förhindra luftföroreningar, innefattande långväga gränsöverskridande luftföroreningar. För att uppnå detta skall parterna använda bästa tillgängliga teknik, som är ekonomiskt rimlig. Inom ramen för konventionen skall parterna vidare gemensamt utarbeta riktlinjer och strategier som kan användas som medel i bekämpningen av utsläpp av luftföroreande ämnen. Konventionen träder i kraft när 24 stater anslutit sig till den. Detta förväntas ske

under senare delen av år 1982. Efter beslut av riksdagen skedde den svenska anslutningen i början av år 1981 (prop. 1980/81: 31, JoU 1980/81: 13, rskr 1980/81: 136).

I det internationella arbetet har Sverige hela tiden arbetat i nära samarbete med de andra nordiska länderna, och under senare år även med bl. a. Canada, som också drabbats av försurningsproblem. På nordiskt plan finns även ett väl utvecklat forskningssamarbete.

I syfte att ytterligare fästa den politiska uppmärksamheten på försurningsproblemen har den svenska regeringen inbjudit de miljöansvariga ministrarna i samtliga signatarstater till konventionen till en konferens i Stockholm i juni 1982.

Jordbruksministern framhåller även att han för att ytterligare stärka våra internationella insatser i försurningsfrågan har genomfört en rad bilaterala överläggningar med andra länders regeringar. Sådana överläggningar har skett med Östtyskland, Västtyskland, Storbritannien, Sovjetunionen, Tjeckoslovakien, USA och Canada. Syftet med överläggningarna har bl. a. varit att informera om vår syn på försurningsproblemen, verka för en snabb ratifikation av konventionen och inbjuda till 1982 års försurningskonferens.

Yrkanden om svenska åtgärder på det internationella fältet framställs i några motioner. Enligt motion 611 (s) är det mycket viktigt att den ECE-konvention som undertecknades 1979 snarast träder i kraft. Regeringen måste söka alla framkomliga vägar för att nå överenskommelser med andra länder om en begränsning av svavelutsläpp och därigenom kanske rädda en del av våra sjöar. I motionerna 1433 (s) och 1447 (m, c, fp) erinras om att särskilt de västsvenska länen är starkt påverkade av utsläppen från andra länder. I motion 1447 föreslås även att deltagarna i den internationella konferensen om försurningsfrågan sommaren 1982 bereds tillfälle att på plats studera skadade sjöar och områden.

Utskottet instämmer i bedömningen att en fortsatt försurning av vatten och mark i Sverige riskerar att medföra ytterst allvarliga störningar i miljön med konsekvenser för såväl människors hälsa – genom bl. a. dricksvattnet – som landets ekonomi – bl. a. skogstillväxten och fisktillgången – och naturens ekosystem. Att minska de försurande utsläppen ter sig i detta läge som en väsentlig fråga för svensk miljöpolitik. Som framgår av den inledande framställningen härrör minst tre fjärdedelar, ja kanske fyra femtedelar, av det totala försurande svavelnedfallet i Sverige från utsläpp i andra länder. Dock bidrar Sveriges egna utsläpp till mer än dubbelt så mycket nedfall inom vårt eget land som utsläppen från något annat enskilt land. Två tredjedelar av de svenska utsläppen transporteras till andra länder. Utskottet anser mot den bakgrunden att det internationella agerandet för att övertyga andra länder om nödvändigheten att nedbringa de försurande utsläppen bör ges en framträdande ställning i strategin för att bekämpa försurningen. Samtidigt blir våra åtgärder att minska våra egna utsläpp av

väsentlig betydelse icke minst lokalt, i närheten av de stora enskilda utsläppskällorna. Regeringen och dess organ bör ta till vara varje tillfälle att verka för en reduktion av de försurande utsläppen. Grunden för de internationella insatserna bör enligt utskottets mening vara 1979 års ECE-konvention om långväga gränsöverskridande luftföroreningar vid vars tillkomst Sverige och övriga nordiska länder spelat en aktiv roll. Det multilaterala arbetet bör kompletteras med bilaterala överläggningar.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att jordbruksministern inlett en rad bilaterala samtal med miljöministrarna i andra länder samt att regeringen inbjudit till en särskild internationell konferens om försurningen i juni 1982. Utskottet ansluter sig även till de motionärers mening som uttrycker förhoppning om resultat genom att man också i andra europeiska länder reducerar svavelutsläppen från fossileldade kraft- och värmeanläggningar. Olika tecken, bl. a. larmrapporter om skador på skogen från särskilt Västtyskland, tyder på att man i flera länder börjar uppmärksamma försurningens risker även för den egna ekonomin. Enligt utskottets mening får syftet med motionerna 611, 1433 och 1447 anses tillgodosett med vad utskottet sålunda anför. De bör därför icke föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Enligt motion 2434 (yrkande 1) bör Sverige med stor målmedvetenhet söka uppnå överenskommelser om att parallellt med andra europeiska länder söka nå fram till väsentligt lägre utsläppsgränser inom en nära framtid. Näringsutskottet framhåller i sitt yttrande (NU 1981/82: 7 y) att det föreslagna uttalandet synes ligga i linje med de grundläggande värderingar som tidigare har diskuterats. I den mån det är motionärernas mening att Sverige inte skall kunna sänka gränsvärdena för tillåtna svavelutsläpp annat än "parallellt med" andra länder kan näringsutskottet emellertid inte ställa sig bakom förslaget. Sverige bör kunna gå före när det gäller reglering av svavelutsläppen.

Utskottet ansluter sig till näringsutskottets uttalande. Utsläppen i Central- och Västeuropa påverkar den svenska försurningssituationen i särskilt hög grad dels genom den förhärskande vindsituationen, dels genom att den svenska berggrunden och jordmånen allmänt sett har sämre s. k. buffringsförmåga mot försurningen. En ändring av de svenska utsläppen har däremot liten effekt på försurningsläget i våra grannländer söderut. Att under sådana förhållanden sträva efter parallellitet i neddragningen av svavelutsläppen mellan Sverige och andra europeiska länder, såsom föreslås i motionen, är föga meningsfullt. Enligt utskottets mening är det av stor vikt att vi i Sverige i samband med kolintroduktionen sänker våra egna utsläpp av försurande ämnen för att förbättra försurningssituationen i vårt eget land, och inte minst för att gentemot andra länder markera vår oro för den pågående försurningen och vår beredvillighet att nedbringa våra svavelutsläpp. Motion 2434 avstyrks därför i hithörande del.

Begränsningen av svavelutsläppen i Sverige

I propositionen erinras om att de första generella reglerna om begränsning av svavelutsläppen från oljeeldning infördes genom beslut av riksdagen år 1968 då förbränning av eldningsolja med mer än 2,5 viktprocent svavel förbjöds i hela landet (prop. 1968:122, 3LU 1968:64, rskr 1968:334).

År 1976 beslöt riksdagen av svavelutsläppen skulle begränsas kraftigt till år 1985. Som mål angavs att minska utsläppen till den nivå som gällde i början av 1950-talet (prop. 1976/77:30, JoU 1976/77:4, rskr 1976/77:24). Enligt lagen (1976:1054) och förordningen (1976:1055) om svavelhaltigt bränsle gäller förbud mot att förbränna tjock eldningsolja med en svavelhalt över 1,0% för hela södra och mellersta Sverige. För Västernorrlands län gäller 1-procentskravet fr. o. m. den 1 oktober 1982 och för återstående län (Jämtlands, Västerbottens, Norrbottens) fr. o. m. den 1 oktober 1984.

Bestämmelserna är utformade som förbud mot att förbränna fossilt bränsle som ger mer än ett visst svavelutsläpp per energienhet tillfört bränsle. I förordningen anges därvid en gräns av 0,24 g svavel per megajoule bränsle (g/MJ), vilket motsvarar utsläppet från tjock eldningsolja med 1,0 viktprocent svavel. De tillåtna svavelutsläppen för att tillfredsställa ett visst energibehov skall vara oberoende av vilket bränsle som används eller vilka utsläpps begränsande åtgärder som vidtas. En övergång från olja till koleldning skall således inte leda till högre svavelutsläpp. Eftersom kol har ett lägre energiinnehåll per ton än olja erfordras dock lägre svavelhalt i kol än i olja för att klara svavelförordningens bestämmelser.

Utsläpp av försurande ämnen från medelstora och stora förbränningsanläggningar (med en tillförd effekt överstigande 10 MW) liksom från industriprocesser kan även begränsas med stöd av miljöskyddslagstiftningen. Nybyggnad av fossileldade anläggningar med tillförd effekt överstigande 500 megawatt skall dessutom enligt 136 a § byggnadslagen prövas av regeringen.

Enligt 1981 års riksdagsbeslut om energipolitiken skall en försiktig kolinproduktion äga rum under 1980-talet som en del av oljeersättningsprogrammet (prop. 1980/81:90, JoU 1980/81:4 y, NU 1980/81:60, rskr 1980/81:381). För att förbättra miljösituationen i landet i samband med oljeersättningen framhölls i riksdagsbeslutet att ett högsta tillåtet svavelutsläpp av 1 600 ton svavel per år borde gälla. Under en övergångstid, dock längst till år 1988, skulle emellertid dispens kunna beviljas för ett utsläpp av högst 2 100 ton svavel per anläggning och år. Jämfört med regeringens förslag var detta en skärpning. Regeringen hade menat att gränsen borde ligga vid 2 100 ton till år 1988 och då sänkas till 1 600 ton. Vad gäller den fortsatta handläggningen av frågan uttalade riksdagen följande. Enligt propositionen skulle regeringen senast år 1983 för riksdagen redovisa när det skulle vara möjligt att införa en generell regel att endast kol med en genomsnittlig svavelhalt av högst 0,6% fick användas i Sverige. Denna redovisning

borde emellertid om möjligt lämnas redan år 1982, och därvid borde också lämnas förslag till tidpunkt för skärpta miljökrav som enligt propositionen borde träda i kraft senast under år 1988.

Det nu refererade beslutet var inte enhälligt. Från socialdemokratisk sida begärdes ett uttalande som skulle gå ut på att en redan införd strängare praxis skulle tillämpas i avvaktan på regeringens förslag till skärpta bestämmelser beträffande miljökraven vid kolanläggningar. Under riksdagsdebatten framhöll statsministern att regeringen avsåg återkomma till riksdagen med förslag om ytterligare skärpta miljökrav vid koleldning.

Miljökraven och framför allt svavelutsläppens storlek vid kolanvändning har också behandlats i samband med några tillståndsärenden rörande större koleldade anläggningar. Naturvårdsverket har därvid yrkat på reduktion av svavelutsläppen, i första hand genom införande av rökgasavsvavling. Koncessionsnämnden för miljöskydd har i beslut avseende koleldning vid fjärrvärmeverk föreskrivit om långtgående begränsningar av svavelutsläppen. Vissa av besluten har överklagats till regeringen.

I den nu föreliggande propositionen anför jordbruksministern som sin bedömning att förutsättningarna för framgång i de internationella förhandlingarna är starkt beroende av de åtgärder vi själva vidtar mot utsläppen. Vårt land bör ligga bland de främsta när det gäller att pröva ny förbättrad teknik så att vi själva får möjligheter att bedöma erfarenheterna av denna och att driva på utvecklingen. Utskottet ansluter sig till denna bedömning.

I propositionen anføres att riksdagen bör informeras om de nya riktlinjer för svavelutsläpp som regeringen avser tillämpa. Dessa går ut på att en begränsning av svavelutsläppen från koleldning bör ske genom bl. a. användning av lågsvavligt kol vid mindre anläggningar och avancerad reningsteknik såsom rökgasavsvavling vid större anläggningar.

När det gäller *mindre anläggningar* understryker jordbruksministern vikten av en aktiv svensk försörjningspolitik som så snart som möjligt kan förse Sverige med kol med en svavelhalt kring 0,6%, vilket torde ge svavelutsläpp på högst 0,24 g/MJ. Enligt uppgift kan så lågsvavligt kol börja användas först under år 1987. T. o. m. detta år bör därför enligt jordbruksministern ett svavelutsläpp av högst 0,30 g/MJ tillåtas vid koleldning. Därefter bör det tillåtna svavelutsläppet åter vara högst 0,24 g/MJ. Detta avsteg har även angivits som rimligt av naturvårdsverket. Utsläppskravet tillämpas som årsmedelvärde för det kol som förbränns vid varje anläggning.

När det gäller *större anläggningar* bör enligt jordbruksministern följande riktlinjer tillämpas vad gäller högsta tillåtna svavelutsläpp från nya förbränningsanläggningar. Riktlinjerna bör i princip gälla för alla anläggningar för fossila bränslen men blir i första hand aktuella för koleldade anläggningar. För anläggningar som tas i drift före utgången av år 1989 bör gälla en utsläppsnivå av 0,1 g/MJ om utsläppen från anläggningen överstiger 800 ton svavel per år. Innebörden av detta krav är att ingen koleldad

anläggning som tas i drift i Sverige fram till den angivna tidpunkten får släppa ut mera än 800 ton svavel per år utan rökgasavsvavling eller andra likvärdiga åtgärder. Sådan rening kommer därmed att krävas vid eldningsanläggningar med en bränseffekt på mellan 500 och 600 MW vid en årlig drifttid vid fullast av ca 4000 timmar. Vid något mindre anläggningar kan det bli aktuellt med t. ex. partiell rökgasavsvavling, kalkinblandning eller användning av särskilt lågsvavligt kol så att det årliga totalutsläppet inte överstiger 800 ton svavel. För anläggningar som tas i drift efter utgången av år 1989 bör gränsen sänkas till 600 ton svavel per år.

Kolintroduktionen och de krav på svavelrening som bör ställas i samband därmed diskuteras i flera motioner.

I den socialdemokratiska partimotionen 2451 (yrkande 2) kritiseras regeringen för att ha låst sig för bestämda normer utan att först avvakta det utredningsarbete som pågår. Enligt motionärerna bör de krav på rening som ställts av koncessionsnämnden provisoriskt tillämpas även fortsättningsvis, fram till dess att pågående utrednings- och remissarbete är avslutat och således en säkrare grundval finns för fastställande av de utsläppsnormer som skall gälla. Utgångspunkten måste dock vara att reduktionen av svavelutsläppen skall totalt sett bli minst lika stor som den regeringen nu föreslår. Detta är ett minimikrav från miljösynpunkt, anför motionärerna. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med en redovisning för nya normer. Detta bör riksdagen enligt motionen ge regeringen till känna.

Enligt motion 1141 (vpk) bör naturvårdsverkets miljökrav för kol gälla utan inskränkning. Enligt moderata samlingspartiets kommittémotion 2431 (yrkande 2) är de nya riktlinjer för kolanvändningen som aviseras i propositionen illa underbyggda. De bör därför avvisas. Riksdagen bör enligt motionen uttala att de vid vårriksdagen 1981 fastställda riktlinjerna utgör en avvägning mellan miljöskydds- och oljeersättningsintressena. Denna avvägning bör ligga till grund för regeringens och koncessionsnämndens bedömning av enskilda ärenden.

Näringsutskottet tar i sitt yttrande över hithörande del av ärendet som utgångspunkt att en fortlöpande ökad kolanvändning är ett viktigt inslag i den energipolitik som bör föras. Oljeersättningsprogrammet förutsätter bl. a. att eldning med olja i stor utsträckning ersätts av eldning med fasta bränslen. I det sammanhanget spelar kolet en betydelsefull roll. Det är enligt näringsutskottets mening angeläget att man vid fastställandet av miljökraven i samband med koleldning beaktar de totala konsekvenserna vid kolintroduktion av olika omfattning.

Med hänsyn till den vikt som frågan sålunda äger är det enligt näringsutskottets uppfattning anmärkningsvärt att regeringen inte har fullföljt pågående utredningsarbete och erforderlig remissbehandling av dess resultat innan den föreslår riksdagen ändrade normer för begränsning av svavelutsläppen i samband med koleldning. Regeringens förslag nu innebär vä-

sentligt mindre långtgående restriktioner för dessa utsläpp än som har rekommenderats av statens naturvårdsverk. Enligt näringsutskottets mening kan regeringens framställning med hänsyn till den bristfälliga beredningen inte ligga till grund för ett beslut av riksdagen. Förslaget bör alltså avvisas. I avvaktan på att ett riksdagsbeslut med tillfredsställande underlag kan föreligga bör vid tillståndsprovning den skärpta praxis gälla som tillämpades före 1981 års riksdagsbeslut. Utgångspunkten för de åtgärder som skall vidtas på svavelområdet är att reduktionen av utsläppen skall totalt bli minst lika stor som den regeringen föreslår.

Näringsutskottets center- och folkpartiledamöter framhåller i en avvikande mening att de finner regeringens förslag väl avvägda och tillstyrker det således. Enligt en avvikande mening från moderata samlingspartiets företrädare i näringsutskottet medför regeringens förslag avsevärda svårigheter för kolintroduktionsprogrammet.

Utskottet noterar i anslutning till vad som ovan anförts, att propositionens innehåll i förevarande avsnitt utgör en information till riksdagen om de riktlinjer som enligt regeringens avsikt kommer att tillämpas vid provningen enligt miljöskyddslagen av de utsläppsgränser som skall tillåtas i de enskilda fallen. Liksom näringsutskottet finner emellertid utskottet att de riktlinjer som nu följs av koncessionsnämnden för miljöskydd vid fastställande av svavelreningskrav för större anläggningar bör tillämpas även fortsättningsvis fram till dess att pågående utredningsarbete redovisats och remissbehandlats. Dessa riktlinjer överensstämmer enligt vad utskottet inhämtat nära med dem som förordats av statens naturvårdsverk. Så snart som möjligt bör regeringen återkomma till riksdagen med redovisning av de riktlinjer som bör tillämpas, sedan det nu pågående utredningsarbetet slutförts. I likhet med näringsutskottet anser utskottet att utgångspunkten bör vara att reduktionen av utsläppen totalt skall bli minst lika stor som den regeringen föreslår. Detta är, som motionärerna framhåller, ett minimikrav från miljösynpunkt. Vad utskottet sålunda anför bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna med anledning av motion 2451. Det anförda innebär även att syftet med motion 1141 i viss utsträckning tillgodosätts. Motionen bör därför icke föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottets ställningstagande innebär vidare att riksdagen enligt utskottets mening bör avslå yrkandet i motion 2431 i den del enligt vilket de förra året angivna riktlinjerna bör tillämpas fortsättningsvis.

När kol skall introduceras som bränsle i Sverige är det, hävdas i motion 1981/82: 2450 (m), bättre att man bygger på import av lågsvavligt kol än att man genomför en dyrbar och skärpt rökgasrening. Enligt näringsutskottet synes resonemanget närmast vara avsett att utgöra motivering för ett önskemål som motionären för fram om inrättande av en kolhamn i Landskrona och som näringsutskottet behandlar i annat sammanhang.

Utskottet finner att de tankar och kalkyler som förs fram i motionen i och för sig är av intresse. Som ovan framhållits torde emellertid såväl

import av lågsvavligt kol som svavelrening erfordras för att svavelutsläppen skall kunna minska i samband med kolintroduktionen. Det aktuella yrkandet bör med hänsyn härtill icke föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Jordbruksministern anför att, som bl.a. oljeersättningsfonden och Svenska kommunförbundet framhållit, kostnaderna för t.ex. rökgasavsvavling kan bli betungande för många kommuner. Regeringen föreslår därför att ett statligt stöd bör utgå under 1980-talet för uppförande av avsvavlingsanläggningar eller för andra likvärdiga åtgärder. Stödet bör utgå i form av bidrag till investeringskostnaden.

För genomförande av oljeersättningsprogrammet har oljeersättningsfonden en väsentlig uppgift. Stöd till miljöskyddsåtgärder inom energiområdet bör enligt jordbruksministern fortsättningsvis utgå från en fond av samma slag som oljeersättningsfonden. Av administrativa skäl bör redovisningen av stödet till de nu aktuella anläggningarna ske skilt från den nuvarande oljeersättningsfonden. Med hänsyn till att statens energiverk bör ha det samlade ansvaret för oljeersättningsprogrammet bör verket enligt jordbruksministern även ges ansvaret för den nya fonden.

Enligt propositionen bör fonden finansieras genom höjning med ca 10 kr./m³ av den särskilda beredskapsavgiften på oljeprodukter. Avgiftshöjningen bör enligt propositionen träda i kraft den 1 juli 1983.

I kommittémotion 2431 (yrkande 1) från moderata samlingspartiet avvisas den subventionering som enligt regeringens förslag skall utgå till rökgasavsvavlingsanläggningar. Den skulle enligt motionärerna icke förslå till att täcka merkostnaderna. Inte heller anser motionärerna det motiverat att i detta syfte höja den särskilda beredskapsavgiften för olja. Utskottet finner för sin del att regeringens förslag att under innevarande decennium främja kolintroduktionen genom att statsbidrag lämnas för uppförande av avsvavlingsanläggningar eller för andra likvärdiga åtgärder är väl avvägt. Utskottet tillstyrker således regeringens förslag rörande stöd till anordningar för att minska svavelutsläppen vid eldningsanläggningar m. m. Det anförda innebär att motion 2431 i denna del avstyrks.

I partimotion 2437 (yrkande 1) (vpk) yrkas att riksdagen skall avslå regeringens förslag om inrättande av en särskild fond för bidrag till investeringar i avsvavlingsanläggningar. Medel till dessa bidrag bör enligt motionen av fördelningspolitiska skäl anvisas över statsbudgeten. Utskottet är emellertid icke berett att i nuvarande trängda statsfinansiella läge tillstyrka denna reform utan att klart ange finansieringskällan. Motionen avstyrks därför i hithörande del.

Näringsutskottet har i anslutning till detta motionsyrkande funnit anledning att uttala att den bidragsgivning som det nu är fråga om och den som för motsvarande ändamål bedrivs från oljeersättningsfonden bör handläggas av samma instans och att reglerna för de båda bidragsformerna prövas ytterligare. Näringsutskottets uttalande i detta avsnitt är föranlett av ett av

riksdagen avvisat regeringsförslag om inrättande av statens energiverk m. fl. myndigheter från den 1 juli 1982 (NU 1981/82: 28, rskr 1981/82: 246). Enligt riksdagsuttalandet bör regeringen komma med ett nytt organisationsförslag som tillgodoser krav som riktats på samordning av energiförvaltningen. Jordbruksutskottet utgår från att regeringen i samband med det av riksdagen beställda organisationsförslaget även tar upp frågan om hur den nu aktuella bidragsgivningen skall handläggas. Något särskilt riksdagens uttalande i frågan påkallas enligt utskottets mening icke.

Enligt den socialdemokratiska partimotionen 2451 (yrkande 1) bör en plan för kolintroduktionen omgående utarbetas. Motionärerna erinrar även om ett yrkande i sin i januari 1982 väckta motion 1921 enligt vilken någon form av särskild tillståndslag bör införas som gör det möjligt för regeringen att göra en från miljösynpunkt nödvändig, samlad bedömning av alla ansökningar om koleldade anläggningar.

Likartade motionsyrkanden behandlades av riksdagen förra året (JoU 1980/81: 4 y, NU 1980/81: 60, s. 53). Som näringsutskottet framhåller anfördes därvid att en icke önskad utveckling av kolintroduktionen förhindrades av det system med samråd före val av bränsle som regeringen hade föreslagit och som numera gäller enligt lagen (1981:599) om utförande av eldningsanläggningar för fast bränsle. Riksdagen avslög motionerna. Något annat beslut synes icke vara motiverat nu. De nu aktuella yrkandena avstyrks således.

I motion 2433 (yrkande 1) (s) yrkas att regeringen bör låta utarbeta normer för rökgasrening vid torveldade anläggningar. Utskottet vill med anledning härav erinra om att svavellagens bestämmelser gäller alla fossila bränslen. Normalt har torv enligt vad utskottet erfarit så låg svavelhalt att svavellagens krav tillgodoses. Naturvårdsverket avser enligt vad utskottet erfarit inom kort utfärda riktlinjer beträffande föroreningar som uppkommer vid eldning med fasta bränslen, inklusive torv. Motionen bör mot angiven bakgrund icke föranleda någon riksdagens åtgärd i nu förevarande avseende.

Enligt propositionen är det angeläget med bl. a. utvecklingsarbete rörande olika tekniska åtgärder för att minska föroreningsutsläpp vid koleldning. Sådant arbete bör enligt jordbruksministern kunna finansieras över den fond som nu bör byggas upp. I motion 2434 (yrkande 4) (m) anmäls behov av FoU-insatser vad avser rökgastekniken. Enligt motion 2433 (yrkande 2) (s) bör ett intensivt forsknings- och utvecklingsarbete på rökgasreningens område knytas till projekt för användning av torv.

Enligt vad utskottet erfarit anses tekniken för rökgasrening likartad vid eldning av kol och torv. Nämnden för energiproduktionsforskning (NE) och styrelsen för teknisk utveckling (STU) har enligt uppgift tilldelats medel för FoU-insatser på rökgasreningens område. Mot bakgrund härav och med hänsyn till de insatser som aviserats i propositionen och som utskottet ansluter sig till synes de nu aktuella motionsyrkandena icke kräva någon riksdagens ytterligare åtgärd.

I motion 2426 (c) anförs att förbränningen av avfall i stor skala, t. ex. papper och plast, bör upphöra med hänsyn bl. a. till tungmetallspridningen. Utskottet vill med anledning härav erinra om att riksdagen nyligen framhållit att bränning av papper utgör en kvalitativt sämre återvinning än fiberåtervinning (JoU 1981/82: 24, rskr 1981/82: 240). Samtidigt gav riksdagen regeringen till känna vad utskottet anfört om ökad återvinning av avfall samt om angelägenheten av att särskilda åtgärder vidtas för att hindra spridningen av giftiga tungmetaller med hushållssoporna. Däremot är utskottet icke berett uttala sig för att förbränning av papper och plast i stor skala generellt bör upphöra. Motionen avstyrks med hänsyn härtill.

Kalkning m. m.

Riksdagen beslutade år 1976 om en femårig försöksverksamhet med kalkning av sjöar och vattendrag.

I sin rapport i juni 1981 har fiskeristyrelsen och naturvårdsverket redovisat erfarenheter av denna försöksverksamhet. Samtidigt har verken lagt fram förslag till framtida insatser mot försurningen. Förslagen gäller dels kalkning av sjöar och vattendrag, dels åtgärder inriktade på att motverka försurning av mark och grundvatten.

Enligt fiskeristyrelsen och naturvårdsverket är resultaten och erfarenheterna från den genomförda försöksverksamheten med kalkning klart positiva. Verken reserverar sig härvid dock för den korta tiden för uppföljning.

Jordbruksministern bedömer att en väsentligt utökad kalkning kommer att bli nödvändig i vårt land för att vi skall kunna motverka några av de allvarligaste effekterna av försurningen. Den kunskap vi nu har pekar på betydande risker för en på sikt försämrad skogstillväxt och för förgiftning av grundvattentäkter. Våra kunskaper om bl. a. effekterna av olika motåtgärder är emellertid inte tillräckliga för att vi nu skall kunna besluta om en generell kalkning av mark. Däremot bör den av fiskeristyrelsen och naturvårdsverket föreslagna forskningsbetonade försöksverksamheten inriktad på mark och grundvatten påbörjas snarast möjligt. Målet för försöksverksamheten bör vara att pröva olika åtgärder för att motverka försurningens effekter på främst skogsmark och grundvatten. Därvid bör bl. a. beaktas det angelägna i att nå fram till åtgärder som kombinerar bättre markavkastning och minskad grund- och ytvattenförsurning.

Försöksverksamheten med kalkning av mark och grundvatten samt forskningen kring åtgärder för att minska försurningen behandlas i flera motioner. I den moderata kommittémotionen 2431 (yrkande 4) understryks behovet av bättre kunskaper på försurningsområdet. Forskningen måste ges tillräckliga resurser. Denna verksamhet bör ges hög prioritet inom ramen för de medel som satsas på energiforskning. Särskilt bör beläggas fastmarkskalkningens betydelse i förhållande till kalkning av sjöar och vattendrag. Enligt motion 2432 (c) bör ett forsknings- och åtgärdsprogram i syfte att hejda försurningsprocessen skyndsamt sättas i gång. I motion

2435 (c) begärs en skyndsam översyn av möjligheterna att utnyttja lövskogen som ett aktivt instrument i kampen mot försurningen. Enligt motion 2452 (m) har försurningen och dess följdföreteelser nu tagit sådan fart att radikala grepp krävs om inte mänskligheten skall drabbas av en katastrof utan motstycke i dess historia. Motionären hänvisar till en sammanställning av världsnaturfonden enligt vilken under de närmast kommande tre till fem åren hälften av hela det västtyska skogskapitalet befinner sig i farozonen. Redan innan skogen i vårt land drabbats för hårt bör vi därför utreda hur vi skall motverka sådana skador. Energiforskningsprogrammet bör enligt motionen sättas in i ett större sammanhang. Enligt den under allmänna motionstiden väckta motionen 1034 (c) bör ökad uppmärksamhet ägnas vikten av optimal mineral- och spårämnesbalans i sjöar och vattentäkter.

Utskottet finner att forskningen kring försurningens verkningar och hur de bäst skall mötas samt försöksverksamheten med kalkning av skogsmark och grundvatten förtjänar stora insatser och skärpt uppmärksamhet under de kommande åren. Utskottet ansluter sig till regeringens bedömningar i detta avseende. Därvid förtjänar även åtskilliga av synpunkterna i de motioner som behandlas i detta avsnitt beaktande. Beträffande de förslag om energiforskningsprogrammets inriktning som väckts i ett par motioner vill utskottet anföra följande. Inga hinder möter enligt utskottets uppfattning mot att anslag till miljöforskning utgår genom energiforskningsprogrammet. Det finns emellertid skäl att framhålla att dessa medel i så fall bör administreras av naturvårdsverket som har en stor del av ansvaret för miljövärdforskningen och som byggt upp en omfattande kompetens och en effektiv administrativ forskningsapparat som fungerar i nära samarbete med ett flertal institutioner och forskare inom bl. a. olika universitet och högskolor. Med detta förbehåll har utskottet inga erinringar mot de förslag som framställts om belysning inom energiforskningsprogrammet av fastmarkskalkningen samt om att detta program bör sättas in i ett större sammanhang och omfatta även skadeförebyggande åtgärder m. m.

Uppfattningen att försurningen lättare skulle kunna bekämpas om man ökade lövskogsarealen på barrskogens bekostnad har framförts i såväl den allmänna debatten som i forskningssammanhang utan att dock kunna beläggas. Enligt västtyska forskningsrön som utskottet inhämtat fortsätter lövträden att växa på marker som är så försurade att barrträdens växtkraft upphör. Svenska forskare har observerat en pH-minskning i brunjord främst vid plantering av barrträd där det förut vuxit lövskog. Däremot har man enligt vad utskottet erfarit icke kunnat visa att marken skulle få större motståndskraft mot försurningen om barrskogen ersätts med lövträd. Forskningen på området fortsätter.

Då riksdagen hösten 1981 fattade beslut om ett femtonårsprogram för ersättning av glesa skogar yppades farhågor från bl. a. naturvårdshåll för

att nedhugningen av glesa skogar och deras återplantering med barrträd skulle drabba de hagmarker som återstår och därmed bl. a. ytterligare minska motståndskraften mot försurningen. Även om denna fråga främst har skogspolitisk karaktär vill utskottet i förevarande sammanhang betona att de skogar som berörs av programmet huvudsakligen är belägna i Norrland och består av restbestånd av barrträd. Vid de arealberäkningar som gjorts för programmet har områden som är av särskilt intresse av naturvårds- eller kulturminnesvårdsskäl frånräknats. I samband med 1979 års skogspolitiska beslut slogs f. ö. fast att hagmarksliknande områden i omedelbar anslutning till jordbruksbebyggelse ingår som en naturlig del i kulturmiljön och bör därför icke utnyttjas för skogsproduktion.

Vad gäller frågan om att uppnå en tillfredsställande mineral- och spårämnesbalans i samband med restaurering av försurade dricksvattentäkter är det enligt utskottets mening naturligt att även hithörande spörsmål beaktas i forskningssammanhang.

Enligt utskottets uppfattning torde samtliga här berörda frågor om forskning och försöksverksamhet, inklusive yrkandet om ett forsknings- och åtgärdsprogram, inrymmas under den verksamhet som förutses i propositionen i den mån de inte redan behandlas inom ramen för pågående forskningsverksamhet. Någon ytterligare riksdagens åtgärd med anledning av de nu aktuella motionerna synes därför ej erforderlig.

Jordbruksministern anför i propositionen att *åkermarken* i Sverige av växtodlingsskäl bör tillföras mer kalk. Han instämmer därvid i den bedömning som framförts av berörda myndigheter. Kalktillförseln kan ske både genom ändrad sammansättning av handelsgödseln och regelbunden kalkning. I motion 2433 (yrkande 5) (s) yrkas att regeringen låter fastställa normer för kalkning av åkermark. Utskottet instämmer i bedömningen att kalkningen av åkermark bör öka. Såsom jordbruksministern framhållit bör det ankomma på lantbruksstyrelsen att i samarbete med övriga berörda organ utarbeta erforderliga riktlinjer för rådgivningsverksamheten. Med det anförda synes motionsyrkandets syfte väsentligen tillgodosett. Någon ytterligare riksdagens åtgärd med anledning av motionsyrkandet är därför icke påkallad.

När det gäller den fortsatta *kalkningen av sjöar och vattendrag* anför jordbruksministern att en utvidgad sådan kalkning är nödvändig för att motverka försurningens effekter. Han förordar att statsbidrag också i fortsättningen skall utgå till kalkning av sjöar och vattendrag. Bidrag bör såsom verken föreslagit normalt kunna utgå med upp till 85 % av kostnaderna. Då det finns starka lokala intressen bör dessa kunna svara för en högre andel. I undantagsfall bör liksom hittills högre statligt bidrag kunna utgå. Jordbruksministern förutsätter att kommuner, föreningar, enskilda fiskevattenägare m. fl. kommer att bidra med resterande del av kostnaden. Samtidigt påpekas den möjlighet som kan finnas att genom eget arbete finansiera den del av kostnaderna som statsbidraget ej täcker.

Enligt motion 2449 (c, s, fp, m) borde svårt drabbade kommuner med många sjöar och låga befolkningstal erbjudas möjlighet få full kostnads-täckning. Utskottet vill för sin del ansluta sig till de normer för bidrags-givning som formuleras i propositionen. Dessa medger som nyss nämnts att högre statligt bidrag än enligt normalbestämmelserna i undantagsfall kan utgå. Någon generell regel om generösare bidragsgivning i enlighet med motionsyrkandet är utskottet inte berett förorda. Motionen bör kunna tillgodoses utan någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Frågan om *kalkfällning i avloppsreningsverk* berörs i propositionen. Bakgrunden är att flertalet verk använder aluminium- och järnsalter för den kemiska reningen. Jordbruksministern anför med hänvisning till fis-keristyrelsens och naturvårdsverkets rapport att möjligheterna till över-gång till kalkfällning eller kalktillsats i avloppsreningsverk noga bör prö-vas. Han ser det som särskilt tveksamt att resurser sätts in på spridning av kalk i en sjö som samtidigt är recipient för ett reningsverk som faller med aluminium- eller järnsalter. Det bör i sådana fall prövas om det inte är lämpligare att tillsätta kalk i reningsverket och därigenom slippa särskild kalkspridning i sjön. I försurningshotade områden där en övergång till kalkfällning i befintliga reningsverk innebär en förbättring från försurnings-synpunkt bör kostnaden härför enligt jordbruksministern kunna vara bi-dragsberättigad. Bidrag bör dock inte utgå med mer än vad som skulle ha beviljats till särskilda kalkningsåtgärder inom samma område. Jordbruks-ministern finner det också angeläget att utvecklingsarbetet på detta områ-de intensifieras. Stora fördelar skulle vinnas om kalkningen kan genomfö-ras i anslutning till reningen av avloppsvattnet.

Frågan om övergång till kalkfällning i reningsverken tas även upp mo-tionsvägen. Enligt motion 2434 (yrkande 2) (m) bör kommunerna stimule-ras till ombyggnad av reningsverken. I motion 2433 (yrkande 7) (s) yrkas att bindande föreskrifter om användning av kalk utfärdas. Utskottet anslu-ter sig till regeringens bedömning av fördelarna med övergång till kalkfäll-ning. Ett arbete med praktiska fältstudier bör skyndsamt bedrivas med sikte på att få fram praktiskt användbara metoder. Så snart som möjligt bör kommunerna enligt utskottets mening med bidrag eller på annat sätt för-måås att övergå till kalkfällning eller kalktillsats vid avloppsreningen där så är motiverat i försurningsbekämpande syfte. Med hänsyn till det klart angivna mål för denna verksamhet som satts i propositionen synes någon ytterligare riksdagens åtgärd med anledning av motionerna icke behövlig.

Enligt propositionen bör *planeringen av kalkningsverksamheten* ske länsvis och utgå från vattensystemen. Länsstyrelsen bör få huvudansvaret för kalkningsplaneringen inom länet och därvid svara för att en plan eller ett program för kalkningsverksamheten för länet tas fram. I planen, som bör utformas i nära samarbete med länets kommuner och så långt möjligt integreras med kommunernas miljövårdsplanering, bör redovisas en priori-tering av de åtgärder som bör vidtas. Planeringen bör omfatta även andra

eventuellt lämpliga åtgärder mot försurningens effekter än kalkning. Samarbeta vid planeringen bör självfallet också ske såväl med andra berörda regionala och lokala organ såsom fiskenämnd och fiskeriintendent, lantbruksnämnd samt skogsvårdsstyrelse som med olika intresseorganisationer. Med hänsyn till att vattensystemen ofta sträcker sig över länsgränser är också kontakter med angränsande län nödvändiga.

I motion 680 (s) föreslås en plan för kalkningsverksamheten av sjöar och vattendrag. Enligt motion 1425 (c) bör länsstyrelserna ges i uppdrag att i samarbete med skogsvårdsstyrelsen, lantbruksnämnden, fiskenämnden och kommunerna göra länstäckande inventeringar och upprätta aktionsprogram mot försuringen.

Utskottet vill för sin del särskilt understryka vikten av att vattensystemen bör utgöra grund för kalkningsplaneringen. Länsstyrelserna bör därför nära samarbeta med varandra beträffande åtgärder mot försuringen inom de vattensystem som berör två eller flera län. Propositionen föranleder i denna del ingen erinran från utskottets sida. De önskemål som framförs i motionerna 680 och 1425 synes tillgodosedda genom propositionen. De bör därför icke föranleda någon ytterligare riksdagens åtgärd.

Jordbruksministern anför att försurningsproblemets karaktär av ett allmänt miljöproblem gör det naturligt att ge naturvårdsverket såsom central myndighet på miljövårdsområdet ett samordnande ansvar för centrala uppgifter i samband med kampen mot försuringen. Flera andra myndigheter har emellertid viktiga uppgifter i sammanhanget. Frågor rörande försuringen av skogsmark och åkermark berör således skogsstyrelsen och lantbruksstyrelsen. Också den sakkunskap som finns inom bl. a. lantbruksuniversitetet bör tillgodogöras. När det gäller kalkningen av sjöar och vattendrag framhålls särskilt att den erfarenhet och expertis som fiskeriverket och då bl. a. fiskeriintendentorganisationen har bör utnyttjas.

Enligt motion 236 (s) bör ett statsbidragssystem för stöd till kalkning utformas. Ansvaret för verksamheten på central nivå bör enligt motionen ligga hos naturvårdsverket.

Utskottet finner i likhet med jordbruksministern att även om vi nu fått sådana erfarenheter av kalkning av sjöar och vattendrag att arbetet kan skötas regionalt och lokalt, är en viss fortsatt central uppföljning, rådgivning och information m. m. nödvändig. Kalkningsmetoderna bör fortlöpande utvecklas. Försöksverksamheten med kalkning av mark och grundvatten bör i vart fall under ett inledningskede ledas och samordnas centralt.

I likhet med regeringen finner utskottet det naturligt att det centrala samordnande ansvaret för de åtgärder det här är fråga om bör åvila naturvårdsverket men att även andra centrala myndigheter har viktiga uppgifter i sammanhanget. Det anförda innebär att syftet med motion 236 får anses tillgodosett. Motionen bör icke föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Regeringen föreslår att ett nytt reservationsanslag, benämnt *Åtgärder mot försurningen* bör föras upp för nästa budgetår. Från anslaget bör bestridas bidragsgivningen till fortsatt kalkning av sjöar och vattendrag samt försöksverksamheten med kalkning av mark och grundvatten. Anslaget bör också användas för utveckling av tekniken m. m.

För att underlätta den planering av kalkningsverksamheten som berörts i det föregående bör också en plan för de statliga insatserna under de närmaste åren nu redovisas. Jordbruksministern förordar att för de närmaste tre budgetåren sammanlagt 190 milj. kr. anvisas för åtgärder för att motverka försurningen i enlighet med vad som föreslagits i propositionen. Denna ram bör fördelas med 40 milj. kr. för budgetåret 1982/83, 65 milj. kr. för budgetåret 1983/84 och 85 milj. kr. för budgetåret 1984/85.

Utskottet har ovan behandlat regeringens förslag om att statligt stöd till uppförande av avsvavlingsanläggningar m. m. skall finansieras genom en höjning av den särskilda beredskapsavgiften på oljeprodukter. Regeringen räknar med att kostnaderna för kalkning m. m. skall finansieras på motsvarande sätt. En ytterligare höjning av avgiften med 5 kr. beräknas krävas för detta syfte. Liksom den tidigare omnämnda höjningen beräknas den nu aktuella träda i kraft den 1 juli 1983.

I den socialdemokratiska partimotionen 1921 (yrkande 21) om miljövärd yrkas att riksdagen i enlighet med det förslag som framlagts i fiskeristyrelsens och naturvårdsverkets rapport anvisar 53 milj. kr. för budgetåret 1982/83. I den socialdemokratiska partimotionen 2451 (yrkande 3) hänvisas till detta yrkande. Motionärerna anser också att det femårs kalkningsprogram som de båda verken har uttalat sig för bör genomföras. Det innebär ett årligt medelsbehov av 210 milj. kr. när åtgärdsprogrammet är fullt utbyggt. Motsvarande yrkanden ställs i motion 2433 (yrkandena 3 och 4). Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i partimotion 2437 (yrkande 2) att riksdagen bör anta ett femårsprogram som för budgetåret 1982/83 innebär ett anslag av 50 milj. kr. för kalkning av sjöar och vattendrag och 6 milj. kr. till försöksverksamheten. Därmed får ett tidigare yrkande i motion 1044 (vpk) anses återtaget.

Enligt utskottets uppfattning talar övervägande skäl för att kalkningsverksamheten under inledningsskedet planeras för en treårsperiod. Med hänsyn till att viss tid åtgår innan verksamheten kommer i gång i full skala finner utskottet regeringens förslag till anslagsplan för den inledande treårsperioden väl avvägt. Utskottet tillstyrker således att riksdagen till *Åtgärder mot försurningen* anvisar 40 milj. kr. för budgetåret 1982/83 och att den reservation som finns på anslaget Bidrag till kalkning av sjöar och vattendrag vid utgången av innevarande budgetår förs över till det nya anslaget. Utskottets ställningstagande innebär att motionerna 1921, 2451, 2433, 2437 och 1044 avstyrks i nu berört avseende.

I motion 2433 (yrkande 6) föreslås att ett särskilt anslag skall anvisas för försöksverksamhet avseende kalkning av mark och grundvatten. Risk

anses annars föreligga för att försöksverksamheten kommer i stryckklass vid fördelningen av pengar. Utskottet vill med anledning av detta yrkande framhålla vikten av att försöksverksamheten liksom forskningen kring försurningsfrågorna erhåller de medel som behövs. Utskottet anser dock knappast att detta syfte bäst tillgodoses genom inrättande av ett särskilt anslag för försöksverksamheten. Det bör, som också framhålls i propositionen, ankomma på regeringen att besluta om åtgärdsanslagets fördelning på olika ändamål. Motionen avstyrks således i denna del.

Frågan om finansieringen av den nu behandlade delen av åtgärdsprogrammet tas upp i några motioner. I moderata samlingspartiets kommittémotion 2431 (yrkande 3) framhålls att om beredskapsavgiften höjs med angivet belopp (5 kr.) kommer intäkterna att väsentligt överstiga de medel som förutsätts avsättas för kalkning. Motionärerna anser att samtliga medel skall användas för kalkningsåtgärder. Liknande tankegångar återges i motion 2434 (yrkande 3) (m). Utskottet konstaterar att regeringen icke framlagt något preciserat förslag när det gäller finansieringen. Utskottet ansluter sig i och för sig till regeringens plan att finansiera åtgärdsprogrammet genom en höjning av den särskilda beredskapsavgiften på olja från ingången av budgetåret 1983/84. Utskottet instämmer samtidigt med motionärerna i att de ökade intäkter som vinnas därigenom helt bör komma åtgärdsprogrammet mot försurningen till godo. Däremot finner utskottet ingen anledning att nu ingå på några närmare kalkyler om avgiftens resp. anslagets storlek och icke heller på frågan om de medel som inflyter genom avgiftshöjningen skall direkt föras upp på anslaget Åtgärder mot försurningen eller om de först bör tillföras statsbudgeten. Det bör ankomma på regeringen att återkomma med närmare förslag i dessa avseenden. Motionerna bör därför i nu berört hänseende icke föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

I motion 681 (s), som väckts i januari 1982, föreslås att kalkningsprogrammet finansieras genom en miljövårdsavgift om 5 kr. per kubikmeter olja och ton kol/koks. Syftet med motionen är i stort sett tillgodosett genom uttalandena i propositionen och bör därför icke föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

I motion 1453 (s) föreslås att anslag särskilt destinerat för försöksverksamhet i Västernorrlands län i syfte att motverka försurningen. Utskottet vill med anledning härav framhålla att det som jordbruksministern nämnt bör åvila regeringen att på grundval av de länsvisa kalkningsplanerna och efter förslag från berörda centrala myndigheter besluta om fördelningen mellan länen av medel för stöd till kalkning av sjöar och vattendrag. Det får därvid anses klart att län som drabbats särskilt hårt av försurningen bör erhålla större bidrag än regioner med mindre försurningsskador. Enligt utskottets uppfattning bör även försöksverksamheten beträffande skogsmark och grundvatten företrädesvis förläggas till områden som drabbats särskilt hårt av försurningen. Motionen bör med hänvisning till vad utskottet anfört icke föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Samordning av insatserna mot försurningen

Jordbruksministern anför i propositionen att försurningen nu fått en sådan omfattning och berör så många samhällssektorer att en bättre samordning behövs av olika beslut om åtgärder inom departement, myndigheter och på andra håll i samhället. Jordbruksministern anmäler därför sin avsikt att ta initiativ till åtgärder som kan underlätta en ökad samordning av de svenska insatserna, nationellt och internationellt, mot försurningen. Vissa särskilda resurser behövs också för bevakning av och information om försurningsfrågorna.

I motion 1427 (fp) uttalas önskemål om ökade informationsinsatser rörande försurningen. Enligt motionären bör naturvårdsverket låta utarbeta sakligt informationsmaterial på olika språk. Utskottet finner i likhet med motionären angeläget att möjlighet bereds svenska företrädare för folk rörelser och andra organisationer att vid sina kontakter i Europa informera om försurningsproblemet och den oro man i Sverige hyser för detta för att på så sätt medverka till att den allmänna opinionen uppmärksammas på detta miljöproblem. Utskottet ansluter sig även till vad jordbruksministern anför om behovet av ökad samordning av insatserna mot försurningen. Samordningsverksamheten bör som jordbruksministern framhållit även innefatta en aktiv upplysningsverksamhet och opinionsbildning. Enligt utskottets mening bör informationsmaterial av det slag som åsyftas i motionen komma att övervägas i detta sammanhang. Motionen synes mot denna bakgrund icke böra föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Övrigt

I motion 1443 (c) yrkas på utredning om upprustning av rotenonbehandlade sjöar där ädelfisken dött ut. Enligt vad utskottet inhämtat utsätts emellertid sådana sjöar knappast för större miljöhot än andra sjöar med samma försurningsförhållanden. Någon anledning att särbehandla denna typ av sjöar torde således icke föreligga. Motionen avstyrks.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *internationellt samarbete*
att riksdagen lämnar motionerna 1981/82: 611, 1981/82: 1433 och 1981/82: 1447 utan ytterligare åtgärd.
2. beträffande *förhandlingar om parallellitet i utsläppsbegränsningar*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 2434 yrkande 1.
3. beträffande *riktlinjer för svavelutsläpp*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför med anledning av propositionen och motion 1981/82: 2451 yrkande 2 samt med avslag på motion 1981/82: 2431 yrkande 2.

4. beträffande *naturvårdsverkets miljökrav*
att riksdagen lämnar motion 1981/82: 1141 utan ytterligare åtgärd,
5. beträffande *import av lågsvavligt kol i stället för rökgasrening*
att riksdagen lämnar motion 1981/82: 2450 yrkande 1 utan ytterligare åtgärd,
6. beträffande *stöd till anordningar för att minska svavelutsläppen vid eldningsanläggningar, m. m.*
att riksdagen med godkännande av vad som anförts i propositionen avslår motion 1981/82: 2431 yrkande 1,
7. beträffande *finansieringen av stöd till uppförande av avsvavlingsanläggningar m. m.*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 2437 yrkande 1,
8. beträffande *en plan för kolintroduktionen m. m.*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 1921 yrkande 10 och motion 1981/82: 2451 yrkande 1,
9. beträffande *rökgasrening vid torveldade anläggningar*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 2433 yrkande 1,
10. beträffande *FoU-insatser rörande rökgasrening m. m.*
att riksdagen lämnar motionerna 1981/82: 2433 yrkande 2 och 1981/82: 2434 yrkande 4 utan ytterligare åtgärd,
11. beträffande *förbränning av papper och plast*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 2426,
12. beträffande *forskning och försöksverksamhet kring försurningsproblemen*
att riksdagen lämnar motionerna 1981/82: 1034, 1981/82: 2431 yrkande 4, 1981/82: 2432, 1981/82: 2435 och 1981/82: 2452 utan ytterligare åtgärd,
13. beträffande *kalkning av åkermark*
att riksdagen lämnar motion 1981/82: 2433 yrkande 5 utan ytterligare åtgärd,
14. beträffande *kalkning av sjöar och vattendrag*
att riksdagen lämnar motion 1981/82: 2449 utan ytterligare åtgärd,
15. beträffande *kalkfällning i avloppsreningsverk*
att riksdagen lämnar motionerna 1981/82: 2433 yrkande 7 och 1981/82: 2434 yrkande 2 utan ytterligare åtgärd,
16. beträffande *planeringen av kalkningsverksamheten*
att riksdagen lämnar motionerna 1981/82: 680 och 1981/82: 1425 utan ytterligare åtgärd,
17. beträffande *det centrala ansvaret för kalkningsverksamheten m. m.*
att riksdagen lämnar motion 1981/82: 236 utan ytterligare åtgärd.

18. att riksdagen med bifall till regeringens förslag samt med avslag på motionerna 1981/82: 1044 yrkande 2 f, 1981/82: 1921 yrkande 21, 1981/82: 2433 yrkandena 3 och 4, 1981/82: 2437 yrkande 2 och 1981/82: 2451 yrkande 3 till *Åtgärder mot försurningen* för budgetåret 1982/83 på tionde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 40 000 000 kr.,
19. beträffande *ett särskilt anslag för försöksverksamheten* att riksdagen avslår motion 1981/82: 2433 yrkande 6,
20. beträffande *användningen av anslaget till kalkning* att riksdagen lämnar motion 1981/82: 2431 yrkande 3 och motion 1981/82: 2434 yrkande 3 utan ytterligare åtgärd,
21. beträffande *miljövårdsavgift* att riksdagen lämnar motion 1981/82: 681 utan ytterligare åtgärd,
22. beträffande *fördelningen mellan länen* att riksdagen lämnar motion 1981/82: 1453 utan ytterligare åtgärd,
23. beträffande *informationsinsatser* att riksdagen lämnar motion 1981/82: 1427 utan ytterligare åtgärd,
24. beträffande *upprustning av vissa sjöar* att riksdagen avslår motion 1981/82: 1443,
25. att riksdagen lämnar utan erinran vad i propositionen anförts rörande åtgärder i övrigt för att motverka försurningen.

Stockholm den 6 maj 1982

På jordbruksutskottets vägnar
EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Svante Lundkvist (s), Arne Andersson i Ljung (m), Börje Stensson (fp), Grethe Lundblad (s), Hans Wachtmeister (m), Åke Wictorsson (s), Gunnar Olsson (s), Märta Fredrikson (c), Martin Segerstedt (s), Esse Petersson (fp), Lennart Brunander (c), Wivi-Anne Radesjö (s), Ingvar Eriksson (m) och Ulla-Britt Åbark (s).

Reservationer

1. Förhandlingar om parallellitet i utsläpps begränsningar (mom. 2)

Arne Andersson i Ljung, Hans Wachtmeister och Ingvar Eriksson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på sid. 11 som börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "hithörande del" bort ha följande lydelse:

I motsats till näringsutskottet finner utskottet att det visserligen är sant att Sverige i internationella sammanhang kan vinna ökat gehör för hårda svavelkrav endast om vi själva är beredda att underkasta oss dessa. Men att detta gehör skulle öka ytterligare genom att vi utan att kräva motprestationer av andra ensidigt missgynnar den svenska ekonomin är knappast troligt. Som understrukits i motionen är det nödvändigt att via förhandlingar uppnå internationella överenskommelser om sänkta gränsvärden i en nära framtid. Det är självklart att Sverige med all tänkbar kraft skall driva sådana krav i dessa förhandlingar. Det får inte råda någon tvekan om viljan från svensk sida att sänka våra gränsvärden i samma stund som våra konkurrentländer sänker sina enligt gemensamma överenskommelser. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion 2434 i nu berört hänseende bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande förhandlingar om parallellitet i utsläppsbegränsningar*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1981/82: 2434 yrkande 1.

2. Riktlinjer för svavelutsläpp (mom. 3)

Einar Larsson (c), Börje Stensson (fp), Märta Fredrikson (c), Esse Petersson (fp) och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Utskottet noterar" och slutar med "tillämpas fortsättningsvis" bort ha följande lydelse:

Utskottet noterar — — — lika med utskottet — — — enskilda fallen. Vad först gäller utredningsarbetet får utskottet hänvisa till att den utredning som gjorts inom naturvårdsverket beträffande miljökraven vid eldning med fossila bränslen nu anses avslutad. I skrivelse till regeringen den 30 november 1981 framhåller verket att denna utredning samt det material, som tidigare presenterats av fiskeristyrelsen och naturvårdsverket gemensamt, tillsammans utgör ett omfattande underlag för att fastställa den svavelpolicy som bör föras under 1980-talet och början av 1990-talet. Naturvårdsverket har därvid föreslagit en ytterligare skärpning av utsläppsnormerna för stora anläggningar. Å andra sidan har projektet Kol-Hälsa-Miljö vars arbete ännu icke är helt avslutat avstyrkt den nu aktuella skärpningen av svavelreningskraven vid stora anläggningar. Regeringen har således vid fastställandet av riktlinjerna tagit hänsyn till båda parter bedömningar. Regeringen har vidare för en kortare övergångstid funnit sig böra medge att kol med något högre svavelhalt än vad som gäller enligt svavellagen får användas i mindre anläggningar. Då det är det samlade svavelutsläppet som har betydelse från försurningssynpunkt finns det enligt utskottets

uppfattning anledning att iaktta stor restriktivitet vid medgivande av svavelutsläpp från större anläggningar.

Utskottet får vidare framhålla vikten av att man redan vid planeringen och byggandet av nya förbränningsanläggningar utrustar dessa med tillfredsställande anordningar för svavelrening. Som jordbruksministern framhållit har man i en rapport från en konferens som hölls i Salzburg år 1981 inom ramen för konventionen om långväga gränsöverskridande luftföreningar starkt betonat att teknik för bl. a. rening av kol, avsvavling av olja och gas och rökgasavsvavling nu är tillgänglig och bör användas. Redan enligt konventionen bör Sverige således enligt utskottets bedömning uppställa strängare krav på svavelrening än vad som framgår av 1981 års riksdagsbeslut. I likhet med jordbruksministern anser utskottet att Sverige bör ha möjlighet att driva på utvecklingen i Europa och att vi därför bör tillämpa bestämmelser och riktlinjer som ligger bland de främsta på detta område. Utskottet anser icke att det i nuvarande läge, vilket kännetecknas av överkapacitet på energiområdet, finns anledning att bygga värmeanläggningar som redan efter något eller några års drifttid visar sig otillfredsställande från försurningssynpunkt. De riktlinjer som anges i propositionen är enligt utskottets uppfattning väl avvägda. Utskottet bedömer dock som troligt att mera skärpta regler kommer att erfordras i framtiden. I konsekvens härmed avstyrks motionerna 2431 och 2451 i hithörande del. Enligt motion 1141 (vpk) bör naturvårdsverkets miljökrav för kol gälla utan inskränkning. Även detta yrkande avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. *beträffande riktlinjer för svavelutsläpp*

att riksdagen med avslag på motion 1981/82: 2431 yrkande 2 och motion 1981/82: 2451 yrkande 2 lämnar utan erinran vad regeringen anfört i propositionen.

3. Riktlinjer för svavelutsläpp (mom. 3)

Arne Andersson i Ljung, Hans Wachtmeister och Ingvar Eriksson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Utskottet noterar" och slutar med "tillämpas fortsättningsvis" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening går regeringens förslag, som även framhållits i motion 2431, inte bara längre än vad riksdagen begärde för ett år sedan. Regeringen avstår dessutom nästan helt från att redovisa konsekvenserna av sitt förslag för möjligheterna att konkurrenskraftigt introducera kol i Sverige. De skärpningar som nu föreslås riskerar därför enligt utskottets mening att leda till en ytterligare försening av kolintroduktionen i Sverige. Det innebär allvarliga samhällsekonomiska konsekvenser, men också ne-

gativa effekter för miljön. Den långsammare avveckling av oljeanvändningen som blir resultatet av en försenad kolintroduktion innebär att vårt land än längre kommer att drabbas av oljans negativa miljökonsekvenser. De förra året fastlagda riktlinjerna innebär en förbättring av miljön vid övergång från olja till kol. De högst osäkra miljöförbättringar som möjligen skulle kunna uppnås vid ett genomförande av regeringsförslaget skulle under alla omständigheter uppnås till mycket höga kostnader.

Samma invändning kan i viss mån riktas mot det förslag som framläggs i den socialdemokratiska partimotionen 2451, vilket dessutom har nackdelen att lämna intressenterna i nya koleldningsanläggningar i fortsatt oviss-het om vad som kommer att gälla på längre sikt. Enligt utskottets mening utgör de vid vårriksdagen 1981 fastställda riktlinjerna en avvägning mellan miljöskydds- och oljeersättningsintressena. Denna avvägning bör ligga till grund för koncessionsnämndens bedömningar av enskilda ärenden. Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *riktlinjer för svavelutsläpp*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av propositionen och motion 1981/82:2431 yrkande 2 samt med avslag på motion 1981/82:2451 yrkande 2.

4. Stöd till anordningar för att minska svavelutsläppen vid eldningsanläggningar, m. m. (mom. 6)

Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister och Ingvar Eriksson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "I kommittémotion" och slutar med "del avstyrks" bort ha följande lydelse:

I kommittémotion — — — likå med utskottet — — — för olja. Utskottet finner i likhet med motionärerna att det stöd som regeringen föreslår är alltför litet för att kompensera anläggningshavarna för merkostnader som skulle uppstå om de av regeringen angivna riktlinjerna kom att gälla. Inte heller finner utskottet den höjning av beredskapsavgiften för olja som krävs för att finansiera de föreslagna avsvavlingsanläggningarna motiverad. En sådan avgiftshöjning kommer att lägga ytterligare bördor på ett redan hårt belastat näringsliv och dessutom höja boendekostnaderna. Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet regeringens förslag om riksdagens godkännande av vad som anförts i propositionen rörande stöd till anordningar för att minska svavelutsläppen vid eldningsanläggningar, m. m. samt yrkar bifall till motion 2431 i denna del.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *stöd till anordningar för att minska svavelutsläppen vid eldningsanläggningar, m. m.*

att riksdagen med bifall till motion 1981/82: 2431 yrkande I avslår regeringens förslag.

5. En plan för kolintroduktionen m. m. (mom. 8)

Svante Lundkvist, Grethe Lundblad, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Martin Segerstedt, Wivi-Anne Radesjö och Ulla-Britt Åbark (alla s) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 17 börjar med "Likartade motionsyrkanden" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Som motionärerna framhållit är det nödvändigt att en sammanhållen plan för kolintroduktionen i vårt land tas fram. Först när en sådan plan finns kan en bedömning göras av de totala hälso- och miljöeffekterna av bl. a. svavelutsläppen. Utskottet finner det beklagligt att regeringen inte i den nu framlagda propositionen presenterat en sådan plan. Utskottet får även framhålla att regeringen måste ha ansvaret för tillståndsprövningen av när kolanläggningar skall släppas fram. Någon form av särskild tillståndslag torde enligt utskottets mening krävas. Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet här anfört med anledning av motionerna i denna del.

dels utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *en plan för kolintroduktionen m. m.*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1981/82: 1921 yrkande 10 och motion 1981/82: 2451 yrkande 1.

6. FoU-insatser rörande rökgasrening m. m. (mom. 10)

Svante Lundkvist, Grethe Lundblad, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Martin Segerstedt, Wivi-Anne Radesjö och Ulla-Britt Åbark (alla s) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Enligt vad" och slutar med "ytterligare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till uttalandena i propositionen om utvecklingsarbete för minskning av föroreningsutsläppen vid koleldning. Enligt utskottets mening torde syftet med motion 2434 i hithörande del därmed vara tillgodosett. Utskottet anser att det i detta sammanhang är angeläget att, som anförs i motion 2433, en effektiv teknik för rökgasrening vid torveld-

ning tas fram. Som framhölls i samband med det energipolitiska beslutet 1981 behöver särskilda åtgärder vidtas för att få till stånd ett antal projekt bl. a. i de södra och mellersta delarna av landet för användning av torv som bränsle. Utskottet vill betona vikten av att ett intensivt forsknings- och utvecklingsarbete knyts till dessa projekt. Som motionärerna anför torde det i bl. a. Kronobergs län finnas möjligheter lokalisera projekt av denna typ. Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna med anledning av det aktuella motionsyrkandet.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. *beträffande FöU-insatser rörande rökgasrening m. m.*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1981/82: 2433 yrkande 2 samt lämnar motion 1981/82: 2434 yrkande 4 utan ytterligare åtgärd.

7. Anslag: Åtgärder mot försurningen (mom. 18)

Svante Lundkvist, Grethe Lundblad, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Martin Segerstedt, Wivi-Anne Radesjö och Ulla-Britt Åbark (alla s) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "berört avseende" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör planeringen för kalkningsverksamheten inriktas på att det kalkningsprogram genomförs som naturvårdsverket och fiskeristyrelsen uttalat sig för. För budgetåret 1982/83 bör riksdagen, såsom föreslagits av motionärerna, anvisa 53 milj. kr. till Åtgärder mot försurningen. Utskottets ställningstagande innebär således att motionerna 1921, 2433 och 2451 tillstyrks i nu berört avseende medan nu aktuella yrkanden i motionerna 1044 och 2437 avstyrks.

dels utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med anledning av motionerna 1981/82: 1921 yrkande 21, 1981/82: 2433 yrkandena 3 och 4 samt 1981/82: 2451 yrkande 3 samt med avslag på motionerna 1981/82: 1044 och 1981/82: 2437 yrkande 2 till *Åtgärder mot försurningen* för budgetåret 1982/83 på tionde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 53 000 000 kr.,

Särskilt yttrande**Rökgasrening vid torveldade anläggningar (mom. 9)**

Svante Lundkvist, Grethe Lundblad, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Martin Segerstedt, Wivi-Anne Radesjö och Ulla-Britt Åbark (alla s) anför:

Enligt 1981 års energipolitiska beslut gäller målsättningen att torven tillsammans med andra inhemska bränslen år 1990 skall ersätta tre miljoner ton olja. Skall det bli möjligt att nå det uppsatta målet måste det inom en nära framtid projekteras och uppföras ett antal större torveldade anläggningar. Samma typ av miljöstörande utsläpp uppstår vid förbränning av torv som vid kolförbränning. Dessutom frigörs vid torveldning avsevärda kvantiteter stoft, som blir en svår belastning för omgivningarna. Med hänvisning till det anförda finner vi det angeläget att regeringen snarast fastlägger normer för rökgasrening vid torveldade anläggningar. Förslag till sådana normer har utarbetats av statens naturvårdsverk.

Näringsutskottets yttrande

*Bilaga***1981/82: 7 y****över proposition 1981/82: 151 om åtgärder mot försurningen jämte motioner**

Till jordbruksutskottet

Jordbruksutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1981/82: 151 om åtgärder mot försurningen jämte motioner, såvitt avser frågor inom näringsutskottets beredningsområde.

Med sikte på introduktionen av kol som bränsle har näringsutskottet tagit upp frågor rörande åtgärder för att minska svavelutsläppen vid eldningsanläggningar. Utskottets yttrande hänför sig således till momenten 1 och 3 i regeringens förslag i propositionen samt till motion 1981/82: 2431 yrkandena 1 och 2, motion 1981/82: 2434 yrkande 1, motion 1981/82: 2437 yrkande 1, motion 1981/82: 2450 yrkande 1 och motion 1981/82: 2451 yrkandena 1 och 2.

Vid näringsutskottets behandling av ärendet har företrädare för Svenska cellulosa- och pappersbruksföreningens energikommité framfört synpunkter inför utskottet och överlämnat en skrivelse från kommittén.

Näringsutskottet får anföra följande.

Miljökraven i samband med kolintroduktion behandlades förra året av riksdagen på basis av näringsutskottets betänkande 1980/81: 60 om riktlinjer för energipolitiken. Till grund för näringsutskottets ställningstagande i detta betänkande låg bl. a. ett yttrande av jordbruksutskottet (JoU 1980/81: 4 y). Riksdagens beslut – som refereras i den nu föreliggande propositionen (s. 26) – hade formen av ett uttalande om dels önskade ytterligare beredningsåtgärder och förslag från regeringens sida, dels riktlinjer beträffande tillståndsgivning vilka borde tillämpas omgående. I sistnämnda hänseende innebar beslutet att det högsta tillåtna svavelutsläppet per eldningsanläggning och år fortsättningsvis skulle vara 1 600 ton. Under en övergångstid, dock längst till år 1988, skulle emellertid dispens kunna beviljas för ett utsläpp av högst 2 100 ton svavel per anläggning och år. Jämfört med regeringens förslag var detta en skärpning. Regeringen hade menat att gränsen borde ligga vid 2 100 ton till år 1988 och då sänkas till 1 600 ton. Vad gäller den fortsatta handläggningen av frågan uttalade riksdagen följande. Enligt propositionen skulle regeringen senast år 1983 för riksdagen redovisa när det skulle vara möjligt att införa en generell regel att endast kol med en genomsnittlig svavelhalt av högst 0,6% fick användas i Sverige. Denna redovisning borde emellertid om möjligt lämnas redan år 1982, och därvid borde också lämnas förslag till tidpunkt för skärpta miljökrav som enligt propositionen borde träda i kraft senast under år 1988.

Det nu refererade beslutet var inte enhälligt. Från socialdemokratisk sida begärdes ett uttalande som skulle gå ut på att en redan införd strängare praxis skulle tillämpas i avvaktan på regeringens förslag till skärpta bestämmelser beträffande miljökraven vid kolanläggningar.

Regeringens nu framlagda förslag innebär att skilda normer skall gälla för större och för mindre förbränningsanläggningar. Anläggningar som tas i drift före utgången av år 1989 skall hänföras till den senare kategorin om de släpper ut högst 800 ton svavel per år. Denna gräns skall sänkas till 600 ton för anläggningar som tas i drift efter utgången av år 1989.

För de sålunda definierade mindre anläggningarna skall det tillåtna svavelutsläppet vid koleldning vara högst 0,30 g/MJ bränsle t. o. m. år 1987 och därefter högst 0,24 g/MJ. Utsläpp av sistnämnda omfattning motsvarar utsläppet från tjock eldningsolja med 1,0 viktprocent svavel, vilket i södra och mellersta Sverige – fr. o. m. den 1 oktober 1984 i hela landet – är den mest svavelhaltiga olja som får användas. För de större anläggningarna skall gälla en utsläppsnivå av högst 0,1 g/MJ, vilket förutsätter rökgasrening eller andra likvärdiga åtgärder.

Regeringens förslag kritiseras från skilda utgångspunkter i tre av motionerna. I den socialdemokratiska partimotionen 1981/82: 2451 betecknas det som anmärkningsvärt att regeringen är beredd att låsa sig för bestämda normer utan att först avvakta det utredningsarbete som pågår och den remissbehandling som därefter måste följa. Motionärerna menar att regeringen inte har något sakunderlag för sitt ställningstagande. De vill därför att riksdagen skall begära att regeringen efter avslutad utredningsverksamhet och remissbehandling lämnar en ny redovisning av de normer som bör gälla i fråga om svavelutsläpp. Till dess så sker bör enligt motionärerna den mer skärpta praxis tillämpas som gällt "hittills", dvs. snarare fram till förra årets riksdagsbeslut i ämnet.

I motion 1981/82: 2431 (m) konstateras att regeringens nu framlagda förslag är mer långtgående än de riktlinjer som riksdagen våren 1981 uttalade sig för. Denna skärpning innebär avsevärda svårigheter för kolintroduktionsprogrammet, hävdar motionärerna. Den kommer, anser de, med till visshet gränsande sannolikhet att leda till en ytterligare neddragning av kolintroduktionen. Även andra argument, bl. a. av teknisk och ekonomisk natur, talar enligt motionärerna för att regeringens förslag bör avvisas och att de förra året angivna riktlinjerna bör tillämpas även fortsättningsvis. I motion 1981/82: 2434 (m) – vars här aktuella yrkande behandlas senare i detta yttrande – betecknas regeringens förslag som diskutabelt.

En utgångspunkt för näringsutskottets bedömning av regeringens förslag och av motförslagen i de nämnda motionerna är att en fortlöpande ökad kolanvändning är ett viktigt inslag i den energipolitik som bör föras. Oljeersättningsprogrammet förutsätter bl. a. att eldning med olja i stor utsträckning ersätts av eldning med fasta bränslen. I det sammanhanget

spelar kolet en betydelsefull roll. Det är enligt näringsutskottets mening angeläget att man vid fastställandet av miljökraven i samband med koleldning beaktar de totala konsekvenserna vid kolintroduktion av olika omfattning.

Med hänsyn till den vikt som frågan sålunda äger är det enligt näringsutskottets uppfattning anmärkningsvärt att regeringen inte har fullföljt pågående utredningsarbete och erforderlig remissbehandling av dess resultat innan den föreslår riksdagen ändrade normer för begränsning av svavelutsläppen i samband med koleldning. Regeringens förslag innebär väsentligt mindre långtgående restriktioner för dessa utsläpp än som har rekommenderats av statens naturvårdsverk. Enligt näringsutskottets mening kan regeringens framställning med hänsyn till den bristfälliga beredningen inte ligga till grund för ett beslut av riksdagen. Förslaget bör alltså avvisas. I avvaktan på att ett riksdagsbeslut med tillfredsställande underlag kan föreligga bör vid tillståndsprövning den skärpta praxis gälla som tillämpades före 1981 års riksdagsbeslut. Näringsutskottet ansluter sig sålunda till det nu aktuella yrkandet i motion 1981/82: 2451 (s). Utgångspunkten för de åtgärder som skall vidtas på svavelområdet är att reduktionen av utsläppen skall totalt bli minst lika stor som den regeringen föreslår. Med det sagda tar utskottet också avstånd från vad som föreslås i motion 1981/82: 2431 (m) i här behandlad del.

I motion 1981/82: 2434 (m) föreslås att riksdagen skall göra ett uttalande av innebörd att Sverige med stor målmedvetenhet och aktivt engagemang bör söka åstadkomma internationella överenskommelser som i en nära framtid kan medföra lägre gränsvärden för svavelutsläppen från koleldade anläggningar. Det föreslagna uttalandet synes ligga i linje med de grundläggande värderingarna såväl i propositionen som i de båda motioner som tidigare har diskuterats. I den mån det är motionärernas mening att Sverige inte skall kunna sänka gränsvärdena för tillåtna svavelutsläpp annat än "parallellt med" andra länder kan näringsutskottet emellertid inte ställa sig bakom förslaget. Sverige bör kunna gå före när det gäller reglering av svavelutsläppen.

När kol skall introduceras som bränsle i Sverige är det, hävdas i motion 1981/82: 2450 (m), bättre att man bygger på import av lågsvavligt kol än att man genomför en dyrbar och skärpt rökgasrening. Resonemanget synes närmast vara avsett att utgöra motivering för det önskemål om inrättande av en kolhamn i Landskrona som motionären också för fram och som kommer att behandlas i näringsutskottets betänkande NU 1981/82: 30. Av propositionen och av vad utskottet tidigare har sagt framgår att båda de nämnda möjligheterna bör utnyttjas. Näringsutskottet avstyrker det nu aktuella motionsyrkandet.

Socialdemokraterna begär i sin partimotion 1981/82: 2451 också att riksdagen skall besluta att en plan för kolintroduktionen omgående skall utarbetas. Först när en sådan plan finns kan man, säger motionärerna, göra en

bedömning av de totala hälso- och miljöeffekterna av bl. a. svavelutsläppen.

Näringsutskottet hänvisar härvidlag till sitt och riksdagens ställningstagande till ett likartat motionsyrkande förra året (NU 1980/81:60 s. 53). Utskottet anförde att en icke önskad utveckling av kolintroduktionen förhindrades av det system med samråd före val av bränsle som föreskrevs i den lag om utförande av eldningsanläggningar för fast bränsle som regeringen hade föreslagit och som numera gäller (1981:599). Riksdagen avslög motionen. Något annat beslut synes inte vara motiverat nu.

Slutligen vill näringsutskottet beröra det yrkande i motion 1981/82:2437 (vpk) som går ut på bl. a. att riksdagen skall avslå regeringens förslag om inrättande av en särskild fond för bidrag till investeringar i avsvavlingsanläggningar. Utskottet delar inte motionärernas uppfattning att kostnaderna för det angivna ändamålet bör finansieras via statsbudgeten i den mån medel inte finns tillgängliga i oljeersättningsfonden.

Näringsutskottet finner anledning att i anslutning till detta motionsyrkande uttala att den bidragsgivning som det nu är fråga om och den som för motsvarande ändamål bedrivs från oljeersättningsfonden bör handläggas av samma instans och att reglerna för de båda bidragsformerna bör i erforderlig utsträckning samordnas. Utskottet förutsätter att detta prövas ytterligare i samband med det förestående organisationsarbetet (NU 1981/82:28, rskr 1981/82:246).

Stockholm den 29 april 1982

På näringsutskottets vägnar
INGVAR SVANBERG

Närvarande: Ingvar Svandberg (s), Johan Olsson (c), Erik Hovhammar (m), Hugo Bengtsson (s), Sven Andersson (fp), Margaretha af Ugglas (m), Birgitta Hambræus (c), Rune Jonsson (s); Wivi-Anne Radesjö (s), Christer Eirefelt (fp), Birgitta Johansson (s), Ingvar Carlsson (s), Ivar Franzén (c) och Lennart Blom (m).

Avvikande meningar

1. Normer för begränsning av svavelutsläppen

Johan Olsson (c), Sven Andersson (fp), Birgitta Hambræus (c), Christer Eirefelt (fp) och Ivar Franzén (c) anser att den del av yttrandet som börjar med "Med hänsyn" och slutar med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

De riktlinjer för miljökrav i samband med koleldning som riksdagen angav förra året fick, som framgår av det föregående, en provisorisk

utformning. Beslutet innebar en skärpning i förhållande till regeringens förslag, men samtidigt begärde riksdagen att regeringen om möjligt redan år 1982 skulle återkomma med förslag om en ytterligare skärpning. Regeringen har nu efterkommit denna uppmaning. På grundval av bl. a. en utredning av statens naturvårdsverk föreslår regeringen särskilda normer för dels mindre, dels större eldningsanläggningar. En grundtanke är att den nödvändiga begränsningen av svavelutsläppen när det gäller mindre anläggningar skall åstadkommas i första hand genom användning av lågsvavligt kol. När det gäller större anläggningar blir avancerad reningsteknik ett viktigt instrument.

Näringsutskottet finner regeringens förslag väl avvägt och tillstyrker det således. Detta innebär att utskottet avvisar båda de motförslag som har framförts i motioner. Argumentationen i den socialdemokratiska motionen 1981/82: 2451 är enligt utskottets mening anmärkningsvärd. Regeringen har genom att framlägga sitt förslag uppfyllt det bestämda önskemål som riksdagen uttalade förra året. Den har redovisat ett utredningsmaterial som ligger till grund för dess rekommendationer. Dessa innebär, helt i enlighet med riksdagens intentioner, en etappvis genomförd ytterligare skärpning av de nu gällande miljökraven. Enligt förslaget skapas, vilket är betydelsefullt för intressenterna i planerade nya koleldningsanläggningar, normer på lång sikt för tillståndsprövningen. I stället för att klart ta ställning till regeringens förslag väljer de socialdemokratiska motionärerna i uppenbart taktiskt syfte att hålla frågan öppen, vilket innebär den stora nackdelen att man lämnar intressenterna i nya koleldningsanläggningar i fortsatt ovisshet om vad som kommer att gälla på längre sikt.

Samtidigt synes det finnas en överensstämmelse mellan de normer beträffande miljökraven vid koleldning utan skall utgöra riktlinjer för den provning som den tillståndsgivande myndigheten har att göra. I det enskilda ärendet måste också lokala förhållanden tillmätas stor betydelse. Mot denna bakgrund är det oförståeligt att socialdemokraterna inte är beredda att medverka till ett beslut enligt regeringens förslag, vilket ligger nära eller kanske helt i linje med deras egen tidigare reservation.

Av riksdagen angivna normer kan, som framhålls i propositionen, inte i detalj reglera miljökraven vid koleldning utan skall utgöra riktlinjer för den provning som den tillståndsgivande myndigheten har att göra. I det enskilda ärendet måste också lokala förhållanden tillmätas stor betydelse. Mot denna bakgrund är det oförståeligt att socialdemokraterna inte är beredda att medverka till ett beslut enligt regeringens förslag, vilket ligger nära eller kanske helt i linje med deras egen tidigare reservation.

Utskottet avstyrker det nu aktuella yrkandet i motion 1981/82: 2451 (s). Likaså avstyrker utskottet motion 1981/82: 2431 (m), som i strid mot vad som förra året var riksdagens samfälliga mening vill bibehålla de mindre långtgående miljökrav som nu gäller.

2. Normer för begränsning av svavelutsläppen

Erik Hovhammar, Margaretha af Ugglas och Lennart Blom (alla m) anser att den del av yttrandet som börjar med "Med hänsyn" och slutar med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

En sådan avvägning leder, som framgår av resonemanget i motion 1981/82:2434 (m), till att de nuvarande riktlinjerna för tillståndsgivning på kolförbränningsområdet bör bibehållas. Regeringens förslag medför, som motionärerna framhåller, avsevärda svårigheter för kolintroduktionsprogrammet och därmed risk inte bara för allvarliga ekonomiska konsekvenser utan också för negativa effekter på miljön. Eventuella miljöförbättringar vid ett genomförande av förslaget får anses som marginella. De skulle också uppnås till mycket höga kostnader. Samma invändning kan i viss mån riktas mot det förslag som framläggs i den socialdemokratiska partimotionen 1981/82:2451, vilket dessutom har nackdelen att lämna intressenterna i nya koleldningsanläggningar i fortsatt ovisshet om vad som kommer att gälla på längre sikt. Nuvarande riktlinjer kan dock, som antyds i motionen, framdeles komma att ändras, särskilt på grundval av visst ännu inte slutfört utredningsarbete, främst projektet Kol-Hälsa-Miljö.

3. Plan för kolintroduktion

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö, Birgitta Johansson och Ingvar Carlsson (alla s) anser att den del av yttrandet som börjar med "Näringsutskottet hänvisar" och slutar med "motiverat nu" bort ha följande lydelse:

I förra årets energipolitiska proposition (prop. 1980/81:90) berördes, utan något ställningstagande av regeringen, ett underlagsmaterial som hade tagits fram av oljeersättningsdelegationen och med vars hjälp konkreta förslag skulle kunna läggas fram om bl. a. lämpligt antal koleldade anläggningar och om deras storlek och lokalisering. Enligt näringsutskottets mening är det, av de skäl som motionärerna anger, angeläget att regeringen framlägger en samlad plan för kolintroduktion. Utskottet tillstyrker alltså det berörda yrkandet i motion 1981/82:2451 (s).

